

Xəlil İSMAYILOV
Əməkdar mədəniyyət işçisi,
tarix elmləri doktoru, professor

KİTABXANAŞÜNASLIQ TEXNOLOJİ BİLİYİN TƏKAMÜLÜ KİMİ

Kitabxananın elmi baxımdan cəmiyyətdə sənədli informasiyanın fəaliyyətini təmin edən xüsusi sosial institut kimi dərk edilməsi nəzəri və tətbiqi səviyyələrdə həyata keçirilir. Ənənəvi olaraq, kitabxana və biblioqrafiya elminin strukturunda aşağıdakı bölmələri qeyd etmək olar: nəzəri, tarixi, təşkilati və metodik bölmələr.

Sosial həyatın bütün tərəflərinin informasiyalaşması, yeni informasiya texnologiyalarının müasir kompüter texnikasının bazası əsasında inkişafı kitabxanaşünaslıq bilikləri strukturunda müstəqil texnoloji istiqamətin formalaşmasına təsir göstərmişdir. Cəmiyyətin informasiyalaşdırılması informasiyanın toplanması, işlənməsi, təşkili, axtarışı, saxlanması və yayılması proseslərinin intensivləşdirilməsinə gətirib çıxardı. Kitabxana təcrübəsində yeni istiqamət kompüter informasiya texnologiyalarının öyrənilməsi, kitabxana-biblioqrafiya proseslərinin avtomatlaşdırılması ilə assosiasiya olunmağa başladı. Kitabxana-biblioqrafiya sahəsində çalışan nəzəriyyəçilərin, metodistlərin, təcrübəçilərin və müəllimlərin birgə səyləri nəticəsində texnoloji biliklər ənənəvi kitabxana fəaliyyətində də yayılmış oldu. Peşəkar baxımdan bu dəyişikliklər kitabxana, nəşriyyat və informasiya işi haqqında Azərbaycan Respublikasının mövcud qanunlarında öz əksini tapmışdır.

Bir çox tədqiqatçıların (məsələn, M.S.Slobodyanik) apardıqları tədqiqatlar nəticəsində məlum olmuşdur ki, kitabxana haqqında texnoloji biliklərin izinə hələ uzaq keçmişdə, məsələn, XIII əsrdə fransız keşişi və teoloqu R.Furnivalın əsərlərində, XVII əsrdə fransız kitabxanaçısı, filosofu və həkimi Q.Nodenin “Kitabxananın təşkili haqqında məsləhət” (“Совет о устройении библиотеки”) adlı əsərində rast gəlmək olar. XIX əsrdə kitabxana fəaliyyətinin texnoloji aspektləri, kitabxana işinin rəşional metodları alman kitabxanaşünasları M.Şrettingerin “Kitabxanaşünaslıq üzrə mükəmməl rəhbərlik və ya kitabxanaların müvəffəqiyyətli fəaliyyəti üçün rəhbərlik” (“Опыт исчерпывающего руководства по библиотековедению, или руководство к успешной деятельности”) (1808-1829) və F.A.Ebertin “Kitabxanaçının təhsili” (“Образование библиотекаря”) (1820-1827) adlı əsərlərində öz əksini tapmışdır.

Rusiya kitabxanaçılıq elmində texnoloji istiqamət “rus kitabxanaşünaslığının banisi” V.İ.Sobolşikovun fəaliyyəti ilə bağlıdır. Müəllif “İctimai kitabxanaların təşkili və kataloqların tərtibi haqqında” (“Об устройстве общественных библиотек и составление каталогов”) (1859) adlı əsərində kitabxana

istehsal prosesini hərtərəfli təsvir edərək (kitabın fonda daxil olması və rəfdə yer almasından başlamış ta oxucuya verilməsi və yenidən kitab saxlayıcıda ona ayrılan yerə qoyulmasına qədər) ayrı-ayrı əməliyyatlar arasındakı qarşılıqlı əlaqəni göstərmişdir.

F.A.Brokhauz və İ.A.Efronun (1890) ensiklopedik lüğətində kitabxanaşünaslıq qaydalar məcmusu kimi izah edilir ki, bunun da bir hissəsi nəzəri əsaslara, digəri isə kitabxananın təşkili və idarə olunması ilə bağlı əldə olunmuş təcrübəyə əsaslanır. Bütün bu qeyd olunanlar isə aşağıdakı formulda öz əksini tapır: “Az vəsait sərf etməklə işin düzgün qurulmasına nail olmaq üçün imkan daxilində kitabların mühafizəsini təmin etmək, yüz minlərlə kitab içərisindən lazım olanını çox əmək və vaxt itkisinə yol vermədən tapmaq lazımdır”.

Bu cür görüşlər L.B.Xavkinanın “Kitabxanalar, onların təşkili və texnikası” (“Библиотеки, их организация и техника”), (1904), P.M.Boqdanovun “Kitabxana texnikası haqqında qeydlər” (“Заметки о библиотечной технике”) (1910-1911), V.A.Nevskinin “Kitabxana texnikasının sadələşdirilməsi” (“Упрощение библиотечной техники”) (1924) adlı əsərlərdə daha da inkişaf etdirilmişdir. Sovet dövründə isə kitabxana texnologiyası istiqamətində o qədər də irəliləyişlər əldə olunmamışdır. Yəni o zaman kitabxana texnologiyası - işin texnikası, kitabxana işində mövcud olan üsulların toplusuyla (məsələn, kitabxana kartoçkalarının yazılması, kitablara cibliklərin yapışdırılması, sorğu blanklarının hazırlanması və s.) əvəz olunmuşdur. Lakin hələ o vaxtlar kitabxana mütəxəssisi B.S.Bodnarski qeyd edirdi ki, kitabxanaçı necə xeyirxah niyyətli olursa-olsun, əgər texnikanı mənimsəməzsə, kitabxanada işəyarar bir şey etmək iqtidarında olmayacaqdır.

Kitabxana haqqında texnoloji biliyin tarixi baxımdan digər sələfi və konseptual mənbəyi təcrübi kitabxana fəaliyyətinin prinsiplərini, üsullarını və qaydalarını özündə birləşdirən **metodika** sayılır. Metodik bilik özünün tətbiqi istiqamətinə, nəzəriyyə ilə təcrübə arasındakı vəziyyətinə, elmdə, peşəkar fəaliyyətdə və təhsildəki yerinə görə hər zaman kitabxana ictimaiyyətinin diqqətini cəlb etmişdir. Lakin metodik biliyin tərkib hissəsindəki bəzi çatışmazlıqlar onun vacibliyini obyektiv şəkildə qiymətləndirməyə imkan vermir. Məsələn, metodik “qaydalar” və “prinsiplər” arasındakı fərqi müəyyən etmək olduqca çətindir; yaxud “metod” və “üsul” anlayışları (hərəkət üsulu mənasında) müəyyən mənada sinonim hesab olunur.

Nəticədə isə cəmiyyətdə üstün olan siyasi görüşlərin və ideoloji təsirin asılılığına düşmək ehtimalı çoxalır. Məsələn, Sovet hakimiyyətinin ilk illərində kitabxana metodikası kitabxana işi prinsiplərinin əsaslandırılması (kitabxananın fəallığı, diqqətin əhalinin xidmət işinə yönəldilməsi və s.) və onun formalarının işlənilməsi (savadlılığın təlimi, sərğilərlə iş bacarığı, ucadan oxu vərdişinin aşılınması və s.) ilə mərkəzləşdirilmişdir. Sonra isə metodistlər kitabxana fəaliyyətinin konkret istiqamətlərinin təhlili, praktik təcrübənin ümumiləşdiril-

məsi, müxtəlif təyinatlı və məzmunlu metodik məhsulların yaradılmasına səy göstərdilər. Bunun nəticəsində kitabxana fəaliyyətinin məqsədini, vəzifələrini müəyyən edən, konkret istiqamətlərinin məzmununu açan (“Universal elmi kitabxanalara köməklik”, “Xalq təsərrüfatı işçilərinə informasiya xidmətinin vahid sisteminin təşkili” və s.) ümumi xarakterli metodik sənədlər meydana gəldi. Bundan əlavə, kitabxana-biblioqrafiya məhsullarına (“MKS-lərin kataloq və kartotekaları”, “Sahəvi kitabxanalarda SBA”, “Retrospektiv, elmi-köməkçi biblioqrafik göstəricilərin tərtib olunması”) və xidmətlərinə (“MKS-lərdə informasiya xidmətinin formaları”), texnoloji proseslərə (“Sənədlərin sistemləşdirilməsinin texnoloji proseslərinin təşkili”), əməyin təşkili və idarə olunmasına (“MKS-lərdə kargüzərlik işlərinin təşkili”, “Sahəvi kitabxananın illik plan və hesabatının işlənməsi”) qoyulan ümumi və xüsusi tələbləri əhatə edən materiallar da geniş yayıldı.

Bu cür tövsiyələr peşəkar Sovet kitabxanaçılarının bir neçə nəslinin yetişməsinə səbəb olsa da, metodik fəaliyyətdəki ideoloji prioritetlər onları əsas işin qayəsindən uzaqlaşdırmış oldu. Nəticədə SSRİ məkanına daxil olan bütün respublika kitabxanaları, o cümlədən, Azərbaycan Respublikasının kitabxanaları da metodik baxımdan qlobal informasiyalaşma və cəmiyyətin kitabxana xidmətinin dəyişən tələblərə cavab verəcək səviyyədə olmadıqlarını sübut etdilər.

Biz bir vaxtlar özünü təsdiqləmiş metodik qərarların dəyişən informasiyalı cəmiyyətə nə qədər zidd olduğunun şahidinə çevrilirik. Strukturlu informasiya kütləsindəki (kataloqlar, biblioqrafik göstəricilər, verilənlər bazası) axtarış metodikası hipermetn resurslarındakı yeniliklərdən prinsipə çox fərqlənir. Artıq tematik-biblioqrafik axtarış tammətli axtarışa çevrilir. Praktikli informasiya, kitabxana və biblioqrafiya xidməti arasındakı sərhədin “şəffaf”lığını gördükləri zaman metodistlər qətiyyətlə onlar arasındakı fərqi sübut etməyə çalışırlar. Kitabxana fondunun komplektləşdirilməsi və təşkili, oxuculara ədəbiyyat verilişi və tövsiyəsi, kitabxana-biblioqrafiya biliklərinin təbliğinin ənənəvi metodu ilə bərabər, elektron resursların üzə çıxarılması, uçotu, onlardakı dəyişikliklərin izlənməsi, şəbəkə hipermedia məkanındakı yeniliklər, istifadəçilərə informasiyanın əldə olunması sahəsində özünəxidmətin təşkili formasıdır.

İ.Q.Morqenştern belə hesab edir ki, metodika ümumi və xüsusi iş metodlarının, texnologiya isə konkret hərəkətlərin ardıcılığının təsvirini əks etdirir.

Avtomatlaşdırılmış kitabxana proseslərin layihələşdirilməsi və tətbiqi təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi kitabxanaşünaslığın metodik potensialını əhəmiyyətli dərəcədə artırmış olur. Avtomatlaşdırılmış kitabxana-informasiya sistemlərinin (AKİS) yaradılması və fəaliyyətinin bir sıra baza prinsipləri ilə kitabxanaların avtomatlaşdırılmış “intellektual konsepsiyası” sayılır. Beləcə, proqram və texniki vasitələrin qurulmasının modul prinsipi AKİS-in fəaliyyəti prosesində onların dəyişdirilməsi və mövcud olmasının mümkünliyünü təmin etmiş olur.

Hələ 1960-cı illərin sonunda kitabxanaların avtomatlaşdırılması ilə bağlı xarici ölkələrdə aparılan tədqiqatlara yaranan maraq “Kitabxana texnologiyası” anlayışının meydana gəlməsinə səbəb oldu. Məsələn, ABŞ-da kitabxana əməyinin məzmununun öyrənilməsi, yeni texnikanın mənimsənilməsi, kitabxana təcrübəsinə informasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə bağlı tədqiqatların “texnoloji” istiqaməti yaranmış olur. Almaniyanın kitabxana işində isə struktur və təşkilatı dəyişikliklərin təsiri altında kitabxanaların idarə olunmasına “İstehsal nöqtəyi-nəzərindən” baxılması vacibliyi haqqında fikirlər meydana gəlir. SSRİ-də isə texnoloji biliklər haqqında ilk məlumat İ.M.Fruminin söyləri nəticəsində mümkün olmuşdur. O qeyd edirdi ki, “kitabxana texnologiyası kitabxanaların normal fəaliyyətini təmin edən proseslərin məcmusudur”. Bu tərif uzun müddət kitabxana işinə dair lüğətlərdə öz əksini tapmış oldu. Məhz onun təşəbbüsü ilə “dövr-proses - əməliyyat” anlayışlarının ierarxiyası qurulmuş, əsas kitabxana dövriyyələri: işləmə prosesində kitabın keçdiyi yol, oxucu tələbnaməsinin, bibliografik arayışın keçdiyi yol xarakterizə olunmuşdur.

Peşəkar cəmiyyət isə kitabxana reqlamentlərinin yeni nəslinin yaradılması ilə vəziyyəti dəyişməyə çalışırdı. 1980-ci illərdə İnformasiya, kitabxana və nəşriyyat işi sahəsində standartlar sistemi (SİBİD) işlənib hazırlanır, çoxlu sayda tövsiyələr və müddəalar (fəaliyyətin koordinasiyası, kitabxanaların bibliografik işi, toplu kataloqlar sistemi və ödənişli xidmətlər haqqında və s.) qəbul olunur, kitabxanaların təcrübəsinə texnoloji sənədləşdirmə (texnoloji göstərişlər, texnoloji proseslərin xəritələri, nəqliyyat xəritələri, texnoloji kartoteka) tətbiq olunur, “Kitabxanaçının məlumat kitabçası” (M, 1985) nəşri işıq üzə görünür ki, burada da kitabxana fəaliyyətinin əsas istiqamətləri üzrə normativ sənədlərin, metodik materialların və təcrübə tövsiyələrin toplusu öz əksini tapmışdır.

Beləliklə, kitabxana texnologiyası dedikdə ilk növbədə kitabxana prosesləri, eləcə də üsulları, metodları və vasitələrinin məcmusu başa düşülür. Onların həyata keçirilməsi isə kitabxana məhsullarının yaradılması və mühafizəsi, həmçinin kitabxana xidmətinin yerinə yetirilməsinə yönəldilmişdir. Kitabxana texnologiyası eyni zamanda:

- Kitabxananın istifadəçilərinə informasiya məhsulları və informasiya xidmətinin göstərilməsi, eləcə də informasiya məhsullarının istehsalı sahəsində həyata keçirilən təcrübə fəaliyyət;

- Həmçinin kitabxanada həyata keçirilən istehsal prosesinin texnoloji prinsip, norma və qaydaları haqqında tətbiqi elmi bilik və tədris fənnidir.

Göründüyü kimi, bu təriflərdə “kitabxana texnologiyası” anlayışının həcmi informasiya xidməti və məhsullarının istehsalı miqyasına qədər genişlənməmişdir.

Kitabxana fəaliyyətinə texnoloji yanaşmanın işlənib hazırlanması aktuallığı aşağıdakı məsələlərlə şərtləşir:

a) stereotiplərin peşəkar düşüncəsində yaranan, o cümlədən “kitabxana fəaliyyətinin prosesləri və əməliyyatlarının” toplusu kimi kitabxana texnologiyasının məhdudlaşdırılması fikirlərinə tənqidi yanaşmanın vacibliyi kitabxananın texnoloji sistem kimi dərk edilməsi üçün resurs yanaşmaya alternativ sayılır. Belə ki, bu zaman kitabxananın fəaliyyət effektivliyi fondun həcminə və oxucuların sayına görə qiymətləndirilir. Məhz kitabxana tərəfindən hazırlanan informasiya məhsullarının və təqdim olunan xidmətlərin çeşidliliyi onun funksional təyinatını və resursların istifadəsinin effektivliyini müəyyən etmiş olur;

b) kitabxanaların kitabxana-biblioqrafiya proseslərinin avtomatlaşdırılmasına olan tələbat. Yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi kitabxana istehsalı problemini üzə çıxardı, mütəxəssislərin onun əsas komponentləri (əməyin predmeti, istehsal prosesləri, yekun məhsullar) və onların qarşılıqlı əlaqələrinin öyrənilməsi ilə məşğul olmaları məcburiyyətini yaratdı. Evristik metod və üsulların əsasında intuisiya və analogiya üzrə fəaliyyətin əvəzinə kitabxana əməyinin alqoritmləşdirilməsinə tələbat artmaqdadır;

c) elmi ideyalar və onların təcrübəyə tətbiq edilməsi əlaqələndirici bənd rolunu oynayan kitabxanalar haqqında sistemli texnoloji biliyə artan sorğu kitabxana fəaliyyətinin optimal xarakterini təmin edir və çox asanlıqla mənimsənilir. Texnoloji yanaşma, nəinki konkret məsələnin həlli aləti, həmçinin effektiv peşəkar düşüncənin üsuludur.

Texnoloji biliyin kitabxana fəaliyyətinə keçməsi, kitabxanaya istehsal sistemi kimi baxmağa imkan verir. Fikrimizcə, kitabxana istehsalı informasiya istehsalının xüsusi bir halı hesab olunur. Bu isə onların texnoloji strukturlarını adekvat hesab etməyə, kitabxana istehsalının komponent tərkibini xarakterizə etməyə imkan verir.

Kitabxana fəaliyyətinin texnoloji məqsədi kimi kitabxanada informasiya, tədris, sosial-mədəni məhsul və xidmətlərin az resurs itkisi ilə istehsalına nəzər salaq. Bu məqsəd – kitabxananın informasiya, mədəni, tədris kimi əsas sosial funksiyaları ilə uyğunlaşdırılır. İstifadəçilərin sorğuları (informasiya tələbatları) və sənədlər (sənədləşmiş informasiya) kitabxana fəaliyyətinin predmeti hesab edilir. Kitabxana fəaliyyəti (klassik mənada) kitabxanaya daxil olan sənədlərə və abonent sorğularına “reaksiya” sayılır. İnformasiyanın uzaq məsafədən əldə edilməsi texnologiyasının inkişafı ilə kitabxana – lokal fondun məhdudluğunun qarşısını almaq və öz fəaliyyətinin predmet sahəsini genişləndirmək imkanı əldə edir.

Kitabxana fəaliyyəti prosesləri (onun texnoloji struktur elementləri kimi) istehsal və texnoloji kitabxana prosesləri qismində təqdim olunurlar ki, onlar da öz növbəsində texnoloji əməliyyatlar, üsullara və keçidlərə bölünürlər.

Kitabxana fəaliyyətinin proses baxımından strukturlaşdırılması birmənalı həlli olmayan mürəkkəb nəzəri və texnoloji problemdir. Kitabxana, nəşriyyat və informasiya işi ilə əlaqədar sistemin terminoloji standartlarının əsasında

kitabxana fəaliyyətinin strukturunda əsas prosesləri (baza kitabxana-biblioqrafiya texnologiyalarının mahiyyəti) ayıraraq. Bunlar fondun formalaşması, kataloqlaşdırma, biblioqrafialaşdırma, informasiya axtarışı, kitabxana xidməti, biblioqrafik xidmətdir.

Kitabxana fəaliyyəti proseslərinin reallaşdırılması, istehsalın müvafiq resurs və vasitələrlə təmin edilməsini tələb edir. Sənəd resursları kitabxana texnologiyasının başlıca maddi resursu (ilkin “xammalı”) hesab edilir. Bu planda sənədin əhəmiyyəti ən çox onun material konstruksiyası ilə deyil (əgər bu, əlyazma mənbəyi, tarixi abidə və incəsənət əşyası deyilsə), onun tərkibi, məzmunu ilə (informasiya) müəyyən edilir. Bununla bərabər sənədin quruluşu, onun formatı, daşıyıcının növü qəbul olunan texniki qərarlara (sənədin işlənmə növü, düzülüş üsulu, mühafizə rejimi və s.), texnoloji proseslərin təşkilinə (funksional ixtisaslaşma, mərkəzləşdirmə və koordinasiyanın, ardıcıl və paralel əməliyyatların uyğunluğu və s.) təsir göstərir.

Artıq qeyd olunduğu kimi, kitabxana xidmətinin klassik metodikası konkret kitabxananın (kitabxana sisteminin) sənəd fonduna istiqamətlənmişdir. Ənənəvi biblioqrafik metodika axtarışı real fondun hüdudlarından çıxararaq, onun bazasını tematik, dil, növ, ərazi aspektlərində genişləndirərək, bu məhdudiyyətləri aradan qaldırır. Lakin bu halda da istifadəçilərin informasiya sorğularının təmin edilməsinin resurs bazası real soruq-biblioqrafiya fondunun – informasiya, biblioqrafik, soruq nəşrlərinin mövcud repertuarının hüdudlarında məhdudlaşdırılır. Eyni zamanda informasiya texnologiyaları istifadəçilər üçün vacib olan informasiyanın istifadəsindəki məkan məhdudiyyətlərini aradan qaldıraraq elektron resursların (biblioqrafik, tammətnli, faktoqrafik və s.) dünya (virtual) “fonduna” girişi təmin edir.

Maddi resursların digər qrupunu kitabxana istehsalında istifadə olunan əsas və köməkçi materiallar təşkil edir. Bunlar informasiya daşıyıcıları, surətçixarma, dizayner və tərtibat işləri üçün sərf olunan digər materiallardır.

Maddi resursların digər bir qrupunu kitabxana istehsalı vasitələri təşkil edir. Onların köməyi ilə əməyin predmetinə təsir prosesi həyata keçirilir. Bu, ilk növbədə texniki təchizat, eləcə də istehsal binaları və tikililəri, texnoloji xətlər və sahələrdir. Müasir kitabxana sənəd mənbələrinin ictimai istifadəsinin təşkili ilə bağlı ənənəvi xidmətlərdən əlavə tirajın təyin edilməsi, informasiyanın ötürülməsi, nəşriyyat fəaliyyəti məhsullarının istehsalı, informasiyanın analitik-sintetik işlənməsi proseslərini ifadə edir, verilənlər bazasını yaradır və istifadə edir, multimedia, hipermətn, şəbəkə texnologiyalarını əhatə edir. İnformasiya istehsalının və servisinin müxtəlif növlərinin inteqrasiyası hesabına kitabxana öz texniki potensialını zənginləşdirmişdir. Bu gün kitabxana fəaliyyətinin texniki vasitələri kimi fərdi kompyuterlər və periferiya qurğuları (printerlər, skanerlər, modemlər, multimedia vasitələri), müasir telekommunikasiya və şəbəkə avadanlıqları, məişət elektronikas, nəşriyyat kompleksləri və

s. geniş tətbiq edilir. Elektron hesablama texnikasının bazasında komplektləşdirici, kataloqlaşdırıcı, bibliograf, metodist, inzibatçı və digər kitabxana ixtisasçılarının istehsal funksiyalarının yerinə yetirilməsinə istiqamətlənmiş ixtisaslaşmış avtomatlaşdırılmış işçi yerlərinin yaradılması geniş vüsət almışdır.

Kitabxana fəaliyyəti spesifik proqram və linqvistik vasitələrə malikdir ki, onların da seçimi (hazırlanması) və istifadəsi (aprobasiyası) sahələrin, konkret kitabxana və birliklərin miqyasında aktual texnoloji məsələləri əhatə edir. Kitabxana heyəti kitabxana fəaliyyətinin subyekti, informasiya məhsulları və xidmətlərinin istehsalçısı kimi mütəxəssislərin və köməkçi heyətin kəmiyyət və keyfiyyət tərkibi ilə, eləcə də peşəkar mənsubiyyətlik bölgüsündə vəzifə statusunun, təhsil səviyyəsinin, istehsal təsnifatının yerləşdirilməsi ilə xarakterizə olunur. Kitabxananın ştatında olan heyətin bölgüsü aşağıdakı kateqoriyalar üzrə həyata keçirilir: kitabxana mütəxəssisləri, digər sahələrin mütəxəssisləri (filoloqlar, psixoloqlar, sosioloqlar, iqtisadiyyatçılar, hüquqşünaslar, mühəndislər, proqramçılar və s.), köməkçi (texniki) heyət. İFLA-nın standartlarına uyğun olaraq, ştatda olan heyətin 1/3 (bu göstəricidən aşağı ola bilməz) hissəsi ixtisaslı işçilər olmalıdır. Kitabxana mütəxəssisləri ilə kitabxananın digər işçi kateqoriyaları arasındakı nisbət müxtəlif ölkələrdə 2:3-dən 1:3 həddlərində tərəddüd edilir, ən çox isə 1:2 nisbətinə rast gəlmək olar.

Təbii ki, kitabxana fəaliyyətinin effektiv və səmərəli olması üçün əməyin bölgüsü düzgün aparılmalı, əsas üstünlük işçilərin peşəkarlığına, biliyinə, bacarığına, təcrübəsinə verilməlidir. Əməkdaşların peşəkarlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi, onlar tərəfindən texnoloji intizamın gözlənilməsi göstəricilərinin qiymətləndirilməsi də öz növbəsində kitabxana proseslərinin kifayət qədər normalaşdırma səviyyəsindən, dəqiq tələblər və texnoloji təlimatların mövcudluğundan asılıdır. Buradan da kitabxana fəaliyyətinin struktur xarakteristikasını reqlamentləşdirən informasiyanın əhəmiyyəti müəyyən edilir. Bu informasiya kitabxana proseslərinin normalarını, tələblərini, qaydalarını və ardıcılığını təyin edir, istehsal olunan məhsulların və xidmətlərin nümunələrini və etalonlarını müəyyənləşdirir. Kitabxanada tələb olunan çeşid, kəmiyyət və keyfiyyətdə informasiya məhsulları və xidmətlərinin istehsalı üçün vacib olan informasiyanın yaradılması, təşkili və istifadəsi kitabxana texnologiyasının normativ-metodik təminatının mahiyyətini təşkil edir. O, nəzəri, metodik biliyin və praktiki təcrübənin təhlilini; tələb, qayda və tövsiyələrin müəyyənləşdirilməsi; real və potensial məsələlərin həlli üçün onların dəfələrlə istifadəsini nəzərdə tutur.

Nəhayət, kitabxana fəaliyyəti strukturunun yekunlaşdırıcı komponenti, onun nəticəsi olan müxtəlif məzmunlu və təyinatlı informasiya məhsulları və xidmətləridir. Məhz bu komponent kitabxananın servis sistemi kimi fəaliyyətinin mənasıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. *M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının "Elektron resursların yaradılması" şöbəsinin 2006-2007-ci illər üzrə hesabatları.*
2. *Астапович, Е.Г. Библиотечная технология (Текст): основы библ.технологии: учеб. пособие / Е.Г.Астапович.-М.: Изд-во Моск. гос. ин-та культуры, 1991.-Ч.1.- 54 с.*
3. *Гиляревский, Р.С. Основы информатики (Текст): курс лекций / Р.С.Гиляревский.- М.: Экзамен, 2003.- 319 с.*
4. *Пилко, И.С. Информационные и библиотечные технологии (Текст): Учеб. пособие / И.С.Пилко.- СПб.: Профессия, 2006.-342 с. - (Серия «Библиотека»).*
5. *Земсков, А.И. Электронные библиотеки (Текст): Учеб. для вузов/ Земсков, А.И. Шрайберг, Я.Л. - М.: Либерея, 2003.-352 с.*
6. *Шрайберг, Я.Л. Основные положение и принципы разработки автоматизированных библиотечно-информационных систем и сетей (Текст) /Я.Л. Шрайберг // М.: Либерея, 2001.-103 с.*
7. *Фруммин И.М. Библиотечное дело: орг. и управление (Текст) / И.М. Фруммин // М.:Книга, 1980.-272 с.*

X. И.ИСМАИЛОВ

КНИГОВЕДЕНИЕ КАК ЭВОЛЮЦИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ

РЕЗЮМЕ

В статье говорится, что книговедение является эволюцией технологических знаний, и здесь было освящено переход технологических знаний на деятельность библиотек, рассматривание библиотек как производственные системы, а также обработка технологического подхода к деятельности библиотек.

Kh.İ.İSMAILOV

LIBRARY SCIENCE AS EVOLUTION OF TECHNICAL KNOWLEDGE

SUMMARY

In article is shown, that the library science is evolution of technical knowledge and there is lightened the transition of technical knowledge to activities of libraries, looking through of libraries as industrial systems, also technological approach to activities of libraries which has been worked out.